

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ

ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА НААН

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ЩОДО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО,
КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ТОВАРНОЇ
ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ І
БАШТАННИХ КУЛЬТУР**

Селекційне – 2023

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОВОЧІВНИЦТВА І БАШТАННИЦТВА НААН

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

**ЩОДО ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ВИРОБНИЦТВО,
КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ТОВАРНОЇ
ОВОЧЕВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА НАСІННЯ ОВОЧЕВИХ І
БАШТАННИХ КУЛЬТУР**

Селекційне – 2023

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту овочівництва і баштанництва НААН (протокол № 12 від 27.10.2023 р.)

Методичні рекомендації щодо обліку витрат на виробництво, калькулювання собівартості товарної овочевої продукції та насіння овочевих і баштанних культур / [В.П. Рудь, О.М. Могильна, Л. А. Терьохіна, А.В. Яковченко, Л.Л. Леус] – В.: ТОВ «Нілан-ЛТД», 2023. – 32 с.

Рецензенти:

Мельник О.В. - кандидат с. г. старший науковий співробітник лабораторії адаптивного овочівництва ІОБ НААН;

Шабля О.С. - старший науковий співробітник, кандидат економічних наук, вчений секретар Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН.

Обґрунтовано методичні підходи до визначення вартості селекційних інновацій в овочівництві та баштанництві для відображення в бухгалтерському обліку та введення в господарських обіг.

Рекомендації можуть бути використані Міністерством аграрної політики та продовольства України, обласними державними адміністраціями, головними управліннями сільського господарства і продовольства, керівниками та економістами підприємств АПК, науковими працівниками.

Рекомендації розраховані на працівників науково-дослідних установ (розробників і власників прав на види інтелектуальної власності) та користувачів наукових розробок, керівників і економістів підприємств АПК, студентів ВНЗ сільськогосподарського профілю.

Загальні положення	3
1. Визначення економічної ефективності в овочівництві	4
2. Методика обліку витрат на виробництво на основі розрахунку базових технологічних карт по вирощуванню овоче-баштанних культур	8
3. Визначення собівартості насіння овочевих культур вищих репродукцій, як базової основи ціноутворення	13
4. Формування ефективної моделі ціни на насіннєву продукцію	17
5. Алгоритм реалізації методів підходу до оцінки вартості новостворених сортів овочевих рослин	19
6. Механізм введення земельного капіталу в економічний оборот при формуванні еквівалентної ціни	25
7. Застосування еквівалентної ціни насіннєвої продукції овочевих культур та визначення розміру елітної надбавки для насіння вищих репродукцій	26

Загальні положення

Проблема ціноутворення є ключовою у забезпеченні економічного інтересу товаровиробників овочів та насінневих господарств, економічним базисом, який зумовлює мотивацію аграрної праці, значною мірою впливає на дохідність господарської діяльності цих господарств та в кінцевому результаті опосередковує продовольчу безпеку нашої держави.

При формуванні ціни, ринок вимагає врахування чинників попиту та пропозиції, які являються головними ціноутворювальними факторами поряд з ефективністю виробництва, циклічністю відтворення, конкуренцією та політикою держави в сфері ціноутворення.

Удосконалення системи ціноутворення виступає важливим засобом підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, тому виникла невідкладна потреба формування такої цінової політики, яка б підтримувала еквівалентність обміну на стадіях матеріально-технічного забезпечення, виробництва і реалізації продукції та формування доходів, необхідних для розширеного відтворення в сільськогосподарському виробництві, в тому числі і в насінництві овочевих рослин.

З розвитком ринкової економіки формується суто новий економічно-фінансовий підхід і до ціноутворення інтелектуального продукту в селекції і первинному насінництві, який в умовах товарно-грошових відносин набуває ознаки товару, а результативність інноваційної діяльності науково-дослідних установ визначається, насамперед, наявністю необхідних внутрішніх і зовнішніх джерел інвестування наукових розробок в овочівництві, можливістю їхньої швидкої мобілізації.

В методичних рекомендаціях проведена апробація методичних підходів щодо визначення еквівалентної ціни та розрахунків вартості насіння вищих репродукцій овочевих рослин, а також виділені основні методологічні підходи до оцінки вартості новоствореного сорту (гібриду), а саме – нормативний, витратний, дохідний та ринковий, кожному з яких притаманні свої методологія і методи.

Складовими методики є: визначення собівартості насіння овочевих культур вищих репродукцій, формування ефективної моделі ціни на насінневу продукцію, встановлення еквівалентної ціни з врахуванням основних факторів: вартості землі, витрат на створення сорту, відшкодування витрат по щорічному відтворенню сортових та посівних якостей насіння в собівартості насіння овочевих культур вищих репродукцій та розміру щорічної державної підтримки на вирощування насінників вищих репродукцій (в розрізі окремих культур та сортів).

Дані методичні рекомендації можуть бути нормативним документом для наукових установ Національної академії аграрних наук України, учбових закладів сільськогосподарського профілю і господарств різних форм власності з виробництва овочів і насіння та слугувати основою при вивченні цінових тенденцій на насінневому ринку овочової продукції, дати змогу розробити науково-обґрунтовані пропозиції на законодавчому рівні по удосконаленню економічних відносин у ланцюгу селекція – виробництво – торгівля насіння овочевих культур вітчизняної селекції.

1. Визначення економічної ефективності в овочівництві

В сучасних умовах розвитку економіки України основна проблема розвитку галузі овочівництва – підвищення ефективності виробництва овочевої продукції.

Сутність економічної ефективності як економічної категорії полягає в тому, що вона відображує взаємозв'язок між сторонами суспільства, одна з яких представлена предметами, або ресурсами, а інша результатами виробництва. А якщо говорити простіше, то на кожну одиницю затрат – трудових, матеріальних та фінансових – необхідно отримати суттєве збільшення обсягів виробництва та національного доходу.

Слід розрізняти економічну ефективність галузі в цілому, по підприємству та економічну ефективність результатів конкретного дослідження. Аналіз економічної ефективності також дозволяє зробити висновки по ефективності окремої технології і на основі зробленого аналізу винести відповідні пропозиції. Економічну ефективність використання результатів НДР у кінцевому підсумку відображують у наукових звітах підрозділів Інституту, методичних рекомендаціях та ін.

При вирощуванні овочів слід враховувати особливості, які притаманні тільки даній галузі сільського господарства.

1. На відміну від інших сільськогосподарських культур, таких як зернові кількість овочевої продукції та їх сортів набагато більша. Ці сорти відрізняються урожайністю, кількісними характеристиками та ціною реалізації. 2. Незалежно від регіону, практикується дві схеми їх виробництва – у відкритому та захищеному ґрунті.

3. Особливим є досить широкий набір овочевих культур, які мають свої технологічні відмінності, тобто відсутність монокультури. Вони досить відрізняються технологією і потребують різного рівня та характеру капітальних вкладень та поточних виробничих витрат. Продукція відрізняється і цінами адекватно платоспроможного попиту на овочі з відкритого і закритого ґрунту.

4. Слідуючою особливістю овочівництва є підвищені вимоги до сівозміни на площах, зайнятих овочевими культурами. Висока врожайність призводить до швидкого виснаження ґрунтів. Відновлення родючості можливе здійснити тільки продуманою взаємодією внесення добрив, що в свою чергу потребує виключно суворого дотримання агротехнічних правил, а кількість добрив обмежена особливостями вирощування тих, чи інших культур.

Отже, перераховані особливості унеможливають всебічну оцінку ефективності вирощування овочевих рослин.

Тому, оцінку ефективності виробництва продукції овочівництва відкритого ґрунту проводять за допомогою системи натуральних та вартісних показників (табл.1).